

מצוי שכשפותח הכלי בורחין כולם משם, וכיון שא"א לתפוס אותם כשמסיר הכיסוי לא חשיב כניצודין (כן ביאר הט"ז דברי הטור).

והנה הב"י כתב דמאחר דנפיק חומרא זו מפומיה דספר התרומה והביאו המרדכי ולא מצינו מי שיחלוק עליהם להדיא, מי יקל ראשו שלא לחוש לדבריהם [ובאמת צ"ב בהשמטת המחבר דין זה]. וברמ"א כתב דיש ליזהר בזה, אלא דהביא שיש מקילים, ובמ"ב משמע דמכריע להחמיר, שהב"ח והמג"א ג"כ נקטו להחמיר.

וא"כ לכאורה בניד"ד שהדבורים גדולות וגם מצוי מאד שכשמסירין מהן הכלי אינן פורחות מיד ואפשר לתופסן, לכאורה לא שייך כאן ההיתר של הטור, דהוי דומה ממש לסוגיא דביצה דמבואר דבדלית ביה כוי אסור.

אולם בתוס' שם (לו: ד"ה אלא) נקטו דהא דצריך כוי הוא דוקא אליבא דר"י דדבר שאינו מתכוון אסור, אבל לר"ש דדשא"מ מותר והא דאסור במחצלת הוא משום פס"ר, א"צ חלונות גדולים שנראים לדבורים להדיא, אלא אפילו חור קטן שאינו נראה להדיא מ"מ כיון דאפשר להדבורים לצאת משם שוב לא חשיב פס"ר, והביאוהו המג"א והמ"ב (סקי"ח) להלכה. וא"כ לכאורה יהיה מותר לכסות הדבורה עם כוס שיש בו חור קטן שאפשר לדבורה לצאת ממנו אע"ג שאינו נראה לה להדיא.

אלא דזה אינו פשוט כ"כ, דהסוגיא דהתם מיירי כשאינו מתכוין לצידה, אבל הכא הרי מתכוין שלא תעקצנו, ובכה"ג חשיבא מתכוין לצידה, וכדמצינו בגמ' דצידת נחש שלא ישכנו תליא בפלוגתא דר"י ור"ש לענין מלאכה שאינה צריכה לגופה, הרי דצידה שלא ישכנו חשיב כמתכוין למלאכה אלא שאצל"ג, והיכא דמתכוין ליכא היתר זה דחור קטן כמבואר בתוס' שם דהיתר זה רק מפקיע החסרון דפס"ר.

אולם העירני ידידי ר' שלמה קאהן נ"י דלדברי הגר"ח (פ"י מהל' שבת הי"ז) שכתב לבאר בדעת הרמב"ם דס"ל דמשאצל"ג חייב ואעפ"כ מתיר צידת נחש שלא ישכנו, וביאר דהר"מ סובר דצידת נחש ל"ה משאצל"ג כ"א דשא"מ בפס"ר דלא ניחא ליה, והרמב"ם סובר כהערוך דפס"ר דלנח"ל מותר, והנה אף דאנן לא קיי"ל כהערוך בהא, מ"מ חזינן מהגר"ח דלהרמב"ם צידת נחש שלא ישכנו הוי דבר שאינו מתכוין, וא"כ ה"ה לעניננו בצידת דבורים הוי דשא"מ, וכל שיש חור קטן הרי לא הוי פס"ר, וכדעת התוס'. אלא דצ"ע אם אפשר לסמוך ע"ז, מאחר דמרב הראשונים מבואר דצידת נחש הוי משאצל"ג, וכפשטא דסוגיא דשבת קז:

ד. הריגת דבורה ביו"ט

והנה כל דברינו אמורים לענין צידת הדבורים, אבל לענין הריגתם הרי נטילת נשמה מותרת ביו"ט לצורך אוכל נפש, ומדין מתוך הותרה נמי כל דאיכא צורך קצת כמבואר בשו"ע (סי' תקי"ח ס"א) וברמ"א שם, וא"כ

דבורה המפרעת לאדם אף אי נימא דצידה לא הותרה אא"כ היא על כשרו מ"מ נטילת נשמה מיהא הותרה כל דאיכא צורך קצת, וא"כ לכאורה היה צריך להיות מותר להורגם ביו"ט. אכן ראיתי בספר קובץ שיטות קמאי בשבת קז: שהביא מספר הנייר דמותר להרוג פרעוש ביו"ט כיון שהוא צורך הנאת גופו ודבר השווה לכל נפש הוא, אלא שמסיק שם שהחסיד היה אוסר כמו בשבת עיי"ש. ובביאור פלוגתתם יש לפרש שנחלקו אם דבר המונע ממנו צער העתיד לבוא חשיב צורך היום או לא. [וכבר דברו האחרונים בכעין זה בדברי הכס"מ (פ"ג מהל' חמץ ומצה ה"ח) לענין שריפת חמץ בפסח דלא חשיב צורך עיי"ש].

אולם י"ל עוד בביאור פלוגתתם, דהנה יש להסתפק בכל מעשה הריגה בבע"ח אם הוא חייב גם משום צד שהרי הוא נוטל ממנו חירותו, או דילמא דוקא היכא דכובשו תחת ידו בעודנו חי הוא דאיכא עלה שם צידה אבל במה שהוא מת לא חשיב שהוא גם ניצוד. ואפשר דבספק זה הוא דפליגי הנך ראשונים, ומחמת איסור צידה הוא דאסר החסיד להורגם ביו"ט דהרי איסור צידה לא הותר ביו"ט כלל, וספר הנייר ס"ל דלית ביה משום איסור צידה כ"א איסור נטילת נשמה וזה מותר ביו"ט מדין מתוך וכנ"ל.

מיהו נראה דמאחר דליכא הכרעה ברורה בזה אי בהריגה אית בה משום צידה אם לאו, קשה להקל בזה להתיר הריגת הדבורים ביו"ט כיון שהוא נוגע באיסור דאורייתא.

וראיתי מובא בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א דנקט דההורג בע"ח איכא גם משום צידה, וראיתו ממה דאיתא בגמ' קז: דהשולה דג מן הים ויבש בו כסלע חייב, ופירש"י דמיירי שהיה ניצוד ועומד מבעו"י דאל"ה היה חייב גם משום צד, ומבואר מרש"י דאילו לא היה ניצוד מבעו"י היה חייב משום צידה, והוכיח מזה דכל הורג בע"ח חייב גם משום צד.

אולם יש להעיר על ראייתו די"ל דהתם עצם המעשה שמוציאו מהמים הוא הצידה ולא מה שממיתו, דהרי גם אילו היה נשאר חי חוץ למים היה חייב משום צד, וא"כ ליכא לאוכוחי משם למעשה הריגה בעלמא, ודו"ק.

מתן בסתר נחשב יותר

"הצדקה מכונה בלשון זריעה, שכשם שהזורע מצליח להוציא ביותר את התבואה כשמכוסה בעפר מקרני השמש, כך בצדקה יהא נחשב יותר אם ניתן בסתר."
(אמרי מאיר להרצ מאיר מאיר פ' צהר עמ' פ"א)